

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>Szerkesztőség, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény küldendő: Nagy-Péterfia-utca 977.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETESEK DÍJA: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, fél- oldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 6 frt, 1/2 oldal 3 frt, 1/4 oldal 1 frt 50 kr, 1/6 oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél ár- engedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője RÓZSA SÁNDOR főisko- lai háznagy, kinek nevére inté- zendő a lap minden anyagi dol- gára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
---	---	--

Szabó János békés-bánati esperes beszéde.

Békés vármegye ápril 8-diki közgyűlésén.

„Méltóságos Főispán úr!

Tekintetes törvényhatósági Közgyűlés!

Méltóztassanak megengedni, hogy e nagy-
fontosságú ügyben én is nyilatkozzam, és pedig
a mennyiben szükséges és lehetséges, az előt-
tem szólott nagyságos apát úr eszme-menetét
követve.

Különös és ha mélyebbre nem tekintünk,
nehezen megmagyarázható jelenség s állami és
társadalmi életünket szomorú színben feltűn-
tető körülmény az, hogy ennek a századnak
a végén, mely a felvilágosodás, haladás és
liberálizmus századának neveztetik, kénytelenek
egyesek, testületek, sőt törvényhatóságok is
különösebb védelmi állást foglalni; sőt egyik
kezökbe — mint hajdan a második templomot
építők — védő fegyvert fogni, hogy másik
kezökkel építhessenek a szabadelvű haladás s
a nemzeti és állami egység érdekében, a mely-
nek megvalósításáért minden valláskülönbség
nélkül e századnak legnagyobb férfiai, hazánk,
nemzetünk legjobbjai reménykedtek, működtek,
áldoztak, sokan vért is ontották! És még
elszomorítóbb a jelenség, ha tekintjük a modort
és eszközöket, a melyekkel a támadások intéz-
tetnek. Oly jelenség ez, tisztelt Közgyűlés, mintha
a reggeli hajnalt minden következetességgel
esthajnalnak kívánná tekinteni valaki, — mert
az is szürkületyszerű — s ilyenül kívánná azt
tekintetni még azok által is, a kik ama hajnal
virradását várva-várták.

Ámde bármily szomorúak legyenek is e
jelenségek és körülmények, azok elől ma már
kitérnünk nem lehet, sőt úgy magunk, mint a
közönség iránt s az ügy érdekében épen nekünk
kötelességünk, kiknek az államkormány egyház-

politikáját támogató nézeteink, indokaink erkölcsi
értékekben vannak, titkon és nyíltan s igen
sokszor a tájékozatlan közönség előtt nemcsak
saját magunk kárára, hanem, a mi mindennél
több, az ügynek veszedelmére megtámadva, —
igen, nekünk kötelességünk minden oly törekvés
mellett, nyíltan, bátran, önérettel, és a mi fő,
felvilágosítva bizonyosságot tenni, a melyeknek
célja az állami és nemzeti egység biztosítása
s az ezt elősegítő egyenjogúság fejlesztése,
szóval a nemzeti és állami életre s a valódi
liberálizmusra nézve a várva-várt idő teljessége
felé való haladás.

S épen ezért üdvözlöm Budapest fő- és
székváros, valamint Zemplénmegye törvényható-
ságának, az államkormány egyházpolitikáját tá-
mogató feliratát, mely hasonló célból hozzánk
is áttétett.

De szükség t. Közgyűlés! hogy az előttem
szólott t. tagtárs úr érveire különösbbe is
megtegyem észrevételeimet. Egy tény áll előt-
tünk, hogy t. i. az államkormány határozottan
fölvette programjába a főbb elvi vonásokban
megnevezett egyházpolitikát, fölvette pedig ezt
oly jelentőségben, hogy e programmal áll vagy
esik. Elismerem ama kérdés jogosultságát, sőt
— ha a körülményeket figyelembe nem vesz-
szük — még fontosságát is, hogy vajjon idő-
szerű-e ma minden tekintetben annak keresztül-
vitele. Ámde t. Közgyűlés! ösmeretesek előttünk
az előzmények, ezeket nem ismétlem, sokkal
jobban érezzük ez előzményeket, mint értjük,
a programnak meg kellett lenni már ma s az
egyházpolitika keresztülvitelét az államkormány
s a nemzetnek igen nagy és tekintélyes része,
úgy az állam tekintélyének féltve őrzött s min-
den lealázó alkuvást és gyöngítő külbefolyást
kizáró megóvása, valamint az állami és nemzeti
egység biztosítása s az egy nemzetben élő kü-

lönböző vallásfelekezetek közötti méltányosság és kölcsönös tisztelet megszilárdítása, szóval az igazi liberálizmus céljából, határozottan akarja és munkálja; — és így az időszerűség kérdése csak másodrendű kérdés, melyre nézve csak a mi akaratunktól, a mi felvilágosításunktól, hazánk iránti köteleességünk érzetétől függ, hogy kérdés lenni megszűnjék. Bár elösmérem, hogy elsőrendű kérdés is lehet az azok előtt például, kik azt kormánybuktatásra, vagy saját, féltékenyen őrzött tekintélyök és speciál érdekeik megmentésére akarnak felhasználni. Épen ezért megoldatlanul önként levenni a megvalósításra kitűzött egyházpolitikát a napirendről, egyértelmű lenne úgy az állam, mint a liberálizmus részéről a kapitulációval, melyből talán külsőleg diszben és sértetlenül vonulhatnánk el, — de elvonulnánk belsőleg is a megsértett lélek ama gyászában, hogy meghalt a leányzó és pedig a feltámadásra nézve hosszú időre kiterjedő reménytelenségben. Ezért kell t. Közgyűlés! fentartani a kitűzött programot s nekünk az államkormány egyházpolitikáját határozottan támogatni kell.

A mi már különösebben a kötelező polgári házasság kérdését illeti, kijelentem, hogy egy percig sem kételkedném megvonni tőle támogatásomat, sőt, már állásomnál fogva is ellene működni köteleességemnek ösmerném, ha az — mint többen hirdetik — csakugyan ellentétben állana a vallással és sértené a vallásos érzületet. De a dolog nem így áll; hiszen a vallásnak és az egyháznak, a házasságkötésnél való oly értelmű joga, mely a házasságnak, mint az állam fennállása egyik fontos alaptényezőjének egyetemes célját s a közérdeket védi és erősíti, nincs a polgári házasság által megtámadva; kinek-kinek szabadságában áll, a vallásos embernek pedig kötelessége is házassága megkötésekor a vallás áldását kérni és venni. Elösmérem, hirdetem és terjeszteni igyekezem a házasságkötésnél is, az egyház áldásának fontos és vallási tekintetben nélkülözhetlen voltát; ámde kérdem: vajjon egyedül csak az-e a valódi áldás, mely az egyház előirt szabályai szerint mindenkire kötelezőleg, mintegy parancsolólag osztogattatik? Épen nem; hanem az a valódi áldás, melyet a felek az ő vallásos szivök és lelkök buzgóságának forrásából önként kérnek az egyház és vallás szolgája által, az áldás és kegyelem Istenétől! S az ily benső, valódi buzgóság az, mely a vallás áldásos hatását ápolja és terjeszti; és az ily áldás az, mely a házassági szövetséget megszenteli; s az ily buzgóság némi jeléül szolgál a láthatatlan egyház tagjai felösmérésének.

Az előttem szólott t. tagtárs úr óva intett

egy 900 éves törvény lerontásától; nem akarok vitatkozni, mert a dogmatikus fejlődés teljes átértésére nézve, a házassági jog történeti fejlődésével kellene tüzetesen foglalkozni, erre pedig nincs idő; annyit azonban röviden megjegyezni kívánok, hogy még a 11-ik században, azt lehet mondani általánosan érvényes volt a házasság minden egyházi hozzájárulás nélkül s azon túl még hosszú időkön át a házasság jogi cselekvényét nem a lelkészek végezték, s midőn az egyházi házasságkötés életbelépett, a lelkész a világi megbizottak szerepét vette át; sőt arra is van történeti adat, hogy egy pápai nyilatkozat (III. Sándor) egyenértékűnek jelentette ki a világiak előtt kötött házasságot az egyház által kötöttekkel.

Elösmérem t. Közgyűlés! hogy a programmba vett egyházpolitika életbeléptetésével nekünk lelkészeknek nehezebb lesz helyzetünk és feladatunk, mint eddig; de kérdem, vajjon a helyzet könnyebbségéért meg szabad-e tagadni, fel szabad-e áldozni az egyetemes érdeket? Nem szabad! Ezt tiltja állásunk, rendeltetésünk, elhivatásunk; nekünk ki kell emelkedni a vallási és egyházi élet ama kényelmességéből, mely pusztán előirt szabályok betűköveiből akarja fölépíteni Isten országát, — lélek az, mely megelevenít! s e megelevenítő lelket kell nekünk buzgóságunk, hűségünk, ha kell, lemondásunk és így élő munkás példánk által ápolni, terjeszteni a hívek között, s e lélek erejével napról-napra könnyebb lesz a helyzet, áldást hozóbb a feladat!

T. Közgyűlés! kötelessége mindenkinek szeretni vallását, egyházát, kötelessége munkálni annak erősödését, befolyását, de csak oly módon, oly értelemben, hogy az egyház a minden felekezeten felül álló vallási és emberességi abszolút törvényekkel ellentétbe vagy épen összeütközésbe ne jöjjön; s azt tartom az egyház legfőbb dicsőségének, ha éltető befolyásával alkotó tényezője tud lenni az értelmi és erkölcsi tökéletesedésnek s az egyetemes haladásnak az emberiség életében.

Kötelessége mindenkinek ápolni a hithűséget, mert bármit mondjon is sok fényes értelem — hit nélkül nincs valódi élet; de nem ápolok oly hithűséget, nem ápolok az egyház iránt oly hűséget, mely az emberiség egyetemes érdeke, s hazám, nemzetem iránti hűtlenségben lenne kénytelen magát fölemészteni!

Végül méltóztassanak még megengedni, hogy amaz, itt erősen hangsúlyozott állítás ellen, hogy t. i. a polgári házasság egy laza, erkölcstelen intézmény, s hogy annak behozatala után erkölcsileg sülyedni fogunk — megteszem a magam megjegyzéseit. Ez egy súlyos vád t.

Közgyűlés! azok ellen is, kik a polgári házasság létesítését támogatják, oly súlyos vád, mely ellen sokaknak, mindazoknak erkölcsi érzete tiltakozik, a kik nemcsak zsinati végzésekből, de mindenek felett az áldó és megáldott családi élet szent törvényeiből, — a velök összeforrt családtagok lelkében és szívében nyilvánuló isteni kijelentésből ösmerik, vallják és érzik a házasság szentségét! És az állam? Hiszen az legjobban tudja, hogy az állam tisztességét, becsületét, szilárdságát és dicsőségét, alapjában és igen nagy részben az egyes családok tisztessége, becsülete és szilárdsága alkotja s ugyan kérem, miként lehessen feltenni az államról azt, hogy a maga szilárdságának és dicsőségének, bent milliókra, kint világra szóló alkotmányát, rothadt részekből kíváná fölépíteni! Ez lehetetlen! Csak ez egyetlenegy érvet hozom fel ama vádoló állítás ellenében, mert ebben minden meggyőző érv bent foglaltatik.

Meg kell tehát állanunk t. Közgyűlés! szilárdan az államkormány egyházpolitikájának támogatása mellett! Ezt követeli tőlünk a nép iránti kötelesség, — én is a népre hivatkozom, mely azoktól, a kikre néz, vezérletet, de világosságban való vezérletet kíván; ezt követeli tőlünk az alkotmányos király iránti hűség, mely kötelességünké teszi nyiltan, bátran, a trón magasságáig felható erővel hirdetni, hogy alkotmányunk koronás felkentje, a nemzet liberális haladásának fényében, a vallásfelekezetek közötti méltányosság megszilárdításában, a jognak és kötelességnek a házassági ügynél is mindenkire egyenlővé tételében nyerhet a világ előtt legáldóbb dicsőséget s az állam polgárai között legbiztosabb támaszt; ezt követeli tőlünk a mult iránti hála, a mely kötelességünké teszi, hogy a fiakban és unokákban bizva küzdött atyák liberális eszméinek hű letéteményesei s megvalósítói legyünk; ezt követeli tőlünk a jövőre való gondoskodás kötelessége, mely intve int, hogy életképes magvakat hintsünk a jövő aratására; és ezt követeli tőlünk a kulturvilág, mely csak azokat számítja tagjai közé, kik a valódi kultura szellemében és érdekében gondolkozni, munkálni, ha kell, lemondani és áldozni is elég bölcssek, elég önzetlenek, elég igazak és erősek!!

Elfogadom az állandó választmány véleményét.*

* Ezen szép beszéd szövegét Dombi Lajos gyulai lelkész s tisztelt barátunk küldötte be hozzánk közlés végett, megnyervén előbb arra szerzőjének és elmondójának szives beleegyezését; miért is köszönetünket fejezzük ki úgy az érdemekben gazdag esperes urnak, mint Dombi L. szeretett barátunknak.

Szerk.

KÖZÉLETÜNK.

A szatmári ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Tartott Szatmáron, Szarka Boldizsár esperes és Isaák Dezső e. m. gondnok, illetőleg dr. Farkas Antal világi tanácsbíró elnöklete alatt április hó 10. és 11-dik napján.

A szatmári egyháztanács díszes termét zsufolásig megtöltő gyűlési tagok megható éneklése s esperesi buzgó ima után nyilott meg közgyűlésünk. Első helyen a tisztujítás eredményéről lőn jelentés téve, tudatván e jelentés ama már köztudomásu dolgokat, hogy zsinati pótképviselőül Biki Károly 47, e. m. főjegyzővé Kalós Péter 38, Mártha József tanácsbíróvá 38, F. Varga Lajos aljegyzővé 40 szavazattal megválasztottak. A megválasztottak — köztük Luby Géza világi tanácsbíró, ki már az első szavazáskor általános többséget nyert, de még nem esküdött föl — a lassan érkező Mártha kivételével, azonnal le is teszik esküjüket. Luby és Biki tanácsbírók egyszerű, szívélyes szavakban köszönik meg a feléjük fordult bizalmat.

Ennek utána Kiss Lajos csaholczi lelkészársunk üdvözölte úgy a maga, mint kartársai nevében az immár teljes tisztikart, szívélyes szavakban fejezván ki abbéli óhaját, hogy a megalakult új tisztikar működése, az elnökség példás vezetése alatt, legyen közegyházunkra nézve áldásos, gyümölcsöző. Az általános éljenzés lecsillapultával sajgó szívvel jelenti be esperes úr Mórincz Károly ügyvei lelkészársunknak, a ritka szép buzgalomú, erős protestáns érzésű Szilágyi Kálmán vil. tanácsbíróknak, nemkülönben a szelid lelkületű, számos lelki-teszt gyötrődésen átment Jakó Sándor istvándi lelkésznek mult gyűlésünk óta történt gyászos kimulását. Emlékek jegyzőkönyvünkben megörökítették. Majd felolvassa terjedelmes jelentését egyházmegyénk vallásos-erkölcsi, anyagi s tanügyi állapotáról. Elmondja az egyházak látogatása alkalmával szerzett tapasztalatok nyomán, hogy a vallásosság nem csökkent, sőt több helyen a javulás útján van. Erkölcsiség dolgában azonban nem dicsekedhetünk, legalább megtiltja ezt a vadházasságok szaporodása. (A mire nézve azonban én részemről megjegyzem, hogy ezek számbeli növekedésének egyik fő oka inkább csak az, hogy egyes lelkészek inkább utána néznek most s pontosabban számba veszik a kötetlen állapotban élőket.) Tanügyünk bizony még sok kívánnivalót hagy fönt; sok helyt hiányosak a tankönyvek, a tanmód nem felel meg a paedagogiai követelményeknek, a tananyag nincs kellően felölelve. Nagyban okozója mindennek részint a szegénység, részint a tanügy iránti közöny. Reményli azonban a jelentés, hogy ez állapot a javulás útjára fog térni s lendületet veend iskoláztatásunk. Ennek nyomai már nem egy helyen észlelhetők, a mi kétségkívül igen örvendetes dolog. Egyházmegyénk belbékéjét semminemű felekezetközi viszály nem zavarta. Az általános áttekintés megnyugtató. De nem megnyugtató az, hogy megbízható statisztikát nem képes esperesi hivatalunk összeállítani. Ime összes lélekszám be van vallva ez idénre: 46,854 és ez 48-al kevesebb a mult évinél, holott az anyakönyvek szerint született fi 1144, nő 1048, összesen 2192; meghalt fi 885, nő 819, együtt 1704; tehát szaporodás fi 259, nő 229, együtt 488-nak kellene lenni. A differenciát pedig nem okozhatja sem kiköltözés, sem tömeges kitérés, mert ilyenről semmi tudomásunk. De hát mi okozza? E sorok írója nem egyszer rámutatott már arra, ezuttal nem akarja meg-

ismételni: egyszerűen kéri kitalálni. Statisztikai adataink közül még csak egy párt. Áttért hozzánk 7 fi, 8 nő, együtt 15; kitért tőlünk 3 fi, 5 nő = 8. Ez elég szerencsés arány. Vadházasságok száma 137 pár. Ez a szám az, a mely emelkedik, a tavalyihoz képest például emelkedett 55-tel. Mindez azonban nyugtalanítólag nem hathat, ha a fentebb említett okot figyelembe vesszük; sőt szerintem csak a lelkeszi gond extensívebb voltára enged következtetni. Vajha úgy legyen! Érintve az esperesi jelentés az egyes egyházakban látogatóság előtt folmerült kisebb-nagyobb fontosságú s egyházmegyei intézkedést igénylő dolgokat, bezárja jelentését azzal, hogy Vályi Árpád tanácsbíró hozzá intézett levélben tudatja folyton tartó gyengélkedése miatti távolmaradását, mint szinte, hogy Mándy Benő v.-oroszi lelkész, a mult évben reáruházott egyházkerületi képviselőségről egészségi állapota gyakori változásaira hivatkozván, lemond.

Mely körülmények sajnos tudomásul szolgálván, fölvetett tárgysorozat rendén mindjárt a lelkészjelölő bizottsági tagok, az ép most szükségessé vált egyh. ker. képviselő megválasztása. Kiküldött bizottság összeszámlálván a szavazatokat, lelkészjelölő bizottsági tagokul megválasztottaknak jelentenek ki: *Bélteki Albert, Biki Károly, dr. Farkas Antal* rendes-, *Begedy Antal, Luby Géza, Mártha József* póttagokul; egyházkerületi képviselővé *Tabajdi Lajos* szatmári lelkész választott meg. Választásról lévén szó, említsük meg itt, hogy Szatmár részi könyvtárosnak *Regéczi Sándor* gymnásiumi tanár, f.-gyarmati részen *Fábián Károly* f.-gyarmati lelkész, egyházmegyei közpénztárosnak pedig ismételtén *Lengyel Sándor* csengeri lelkész lett megválasztva; viszont egyh. megyei ügyvédekül: *Szatmár vidékére dr. Vajay Károly, F.-Gyarmat vidékére — bokros érdemei méltánylásául — Dávid István.*

Azt, hogy a matolcsi egyház már egy ízben volt tanítóját, *Tóth Imrét* visszahívta s fizetését 100 frttal növelte; *Sz.-Dobra Ary Gyula* 4-ed éves, de már részben vlzsgázott tanítójelöltet választották meg, — a templomi szolgálat közben váratlanul elhunyt cs.-bagosi tanító, *Berki Péter* helyére pedig *Dancs Tamást* szólítá az egyháztanács bizalma, és hogy *Berki István* eltávozott káplánja helyére *Ferenczi Imre* szép képzettségű atyánkfiát, — a szembetegségről panaszkozó *Szabó Sándor* hermánszegi lelkész-tanító *Sipos Imre* milotai segédlelkészt kérte s vette maga mellé, egyházmegyénk tudomásul vette, helyben hagyta.

Sorrenden fölvetett a „Tiszavidéki lelkészi kör” következő 4 indítványa: 1. az egyházmegyei gyűlések egyike mindig F.-Gyarmathon tartassék; 2. a lelkészi palást-díjak szabályzata tételessék világosabbá, félre nem magyarázhatóvá; 3. a harmadnapos ünneplések egyházmegyeszerte töröltessenek el; 4. az egyházmegyei gyűlések tárgysorozata mihez tartás végett a gyűlés megnyitla előtt könnyen hozzáférhető helyre kifüggesztessék. Az elsőre nézve határozatott: az őszi gyűlés már F.-Gyarmathon leend; továbbra nézve a f.-gyarmathiak magatartása dönt. (Hogy miért nem lehetett a közgyűlés F.-Gyarmat vidékére oly méltányló tekintettel, hogy egyszersmindenkorra határozzon a gyarmathi gyűlés mellett: azt igazán nem lehet érteni. Jogosság, méltányosság, igazságérzet: gyakran hangoztatott szavak; de mikor testet kellene nekik adnunk, hátat fordítunk reájuk, mint valami ösmeretlen personára.) A másodikra nézve kimondatott, hogy: félretétvén a megyei szabályzat, tessék kinek-kinek az egyházkerületiekhez alkalmazkodni, az nem magyarázható el. A harmadikra nézve így lón a végezés: „Egyházmegyénk az indítványozó

kör által fölhozott s köztudomásu sajnos okoknál fogva magáévá teszi az indítványt, illetőleg hivatkozással arra, hogy a harmadnapos ünneplés már e század elején az egyházkerületi felsőbb hatóság által eltöröltetett, kimondja, hogy a harmadnapos ünneplés már a közelgő pünköszt alkalmából egyházmegyénk azon egyházaiban is, melyekben még folyton szokásban volt, végkép megszüntettesék; utasítja annál fogva a kebelbeli mindazon lelkészeket, tanítókat és egyházi előljárókat, a kiket illet, hogy az egyházmegye eme határozatához a legszigorubbán alkalmazkodjanak s a nagy közönséget is ahhoz való alkalmazkodásra figyelmeztessék; el nem feledvén, hogy ha az egyházmegye ezen határozatát bármely lelkész, tanító vagy egyházi előljáró készakarva megszegi, vagy az ellen izgat, az egyházi törvény 257. §-a értelmében mulhatlanul fegyelmi eljárás alá vétetik; azok pedig, kik az egyházi közönség tagjai közül szegülnének ellene e határozatnak, avagy e miatt lelkész, tanító s általában a helyi egyházi előljáróság ellen támadnának, avagy közbotrányt okoznának, közvetlen a polgári törvény fenytése alá adatnak. Esperes úr pedig fölkéretik, hogy jelen egyházmegyei megállapodást minél előbb körlevélben sziveskedjék közölni a kebelbeli egyházakkal, utasítván egyszersmind az illető lelkészeket, hogy jelen egyházmegyei határozatot úgy a templomi szószékből, mint egyházi közgyűlésből tudomására hozzák egyházuk közönségének. A negyedikre nézve abban lón megállapodás, hogy: elnökség időről időre gondoskodik a tárgysorozat egybeállításáról s annak a gyűlés megnyitáig alkalmas helyen leendő kifüggesztéséről. *Óriási vívmány! Körülbelöl nyolcz esztendei óhajtság gyümölcse!!* De már annyira haladnunk, hogy még ki is osztassék: istenkisértés lett volna. A szomszéd nagy-károlyi s m.-ugocsai egyházmegyéknek ördögük van nyilván, hogy ezt is meg bírják tenni.

Első nap aztán nem is igen történt semmi. Azaz, hogy történt kettő. Elsőben megcselekedtünk egy hidegségekben gazdag banquettet. Ez volt az egyik. A másik a banquette után tartott lelk. gyámintézeti gyűlés volt, hol az egyházmegyei tisztviselőkké lettek helyett új választmányi tagokat választottak. Megválasztattak: elnökké *Kiss Bertalan* keéri, új ülnökké *Kocsis József* sonkádi, jegyzővé *Gönczy Sándor* tyukodi lelkész. Aztán 100 frit segély utalványoztatott a néh. *Jakó Sándor* örökösének — alapszabály ellenére. Hogyis mondta csak egy részvényes társunk? „Kezdünk lejtőre lépni.” Igaza van. Ugy látszik, kezdjük a'apszabályunkat írott malasztnak tekinteni. Én meg például épen azért, noha eddigelé egyik szószólója voltam, kezdek állást foglalni az intézet szélesebb alapon való reformálása ellen. Ott, a hol a kedélyek hullámozása szerint döntögetnek pénzüsszegek fölött, 3-dik, 4-dik személyek rovására, ott ingásnak indult a szifárd talaj, ott nincs miben bizni továbbra.

És még harmadik dolog is történt. Kijelöltettek *Istvándiba* és *Zsarolyánba* az ég választottjai. Ezek a szerencsések pedig: *Nyiry Gyula* rápolti, *Szöke József* mándi, *Fekete József* f.-daróczi rendes, *Sárkány Dániel* f.-gyarmathi, *Kassai Bé'a* debreczeni s. lelkész — *Istvándiba*. Kijelöltetett *Kassai Béla* a megyebeli lelkészi kar határozott tiltakozása ellenére, melynek *Kiss Bertalan* keéri lelkész adott volt hangot. Hogy mi alapon? Egyszerűen azon, hogy 1-ör más egyházmegyék rendszerint visszavetették a soraink közül pályázókat; 2-or, mert 12 segédlelkész s körülbelöl 25—30 kebelbeli lelkész várt volna már egy kis promotiót, a mitől ekként elesik; és 3-or, mert nevezett segédlelkész úr érdekében már a jelölés előtt erős kortesfogásokhoz nyultak. Hjah, persze! Annyira méltányolni saját megyebeli lelkészeink óhajtságát,

hogy érette egy debreczeni ifjú káplánt mellőzzünk: borzasztó loyaltás színében tűnt volna fel. Már pedig írva vagyon, hogy: „odi profanum vulgus...“ Egyéb-ként olyas hurokat hallottunk pengetni, mintha meg-reklamálnák a jelölést, illetve majd a választást kartár-saink. Örülnénk a megnyilatkozás eme bátorságának. Ha már nem birt jó emlékekkel távozni tőlünk az annyira gyűlölt jelölési rendszer, sirja fölé állítsa oda lelkesi karunk sértett önérzete sziklapiramisát. Zsarolyánba hat pályázó közül kijelöltetett: Sárközy Ignác p.-daróczi, Sarkadi Mihály rozsályi, Csepelyi Menyhért fugyi rendes, Andorkó Sándor jánkí, Csiszár István istvándii s. lelkész. A választás mindkét helyen ápril 30-án lesz.

Másod nap! A gyülesterem kongott, a panasz és kérés levelek zúgtak, búgtak. Legkiemelkedőbb volt a csekei küldöttség jelentése, melynek alapján a lelkész fegyelmi eljárás alá vétetik és a t.-becsiek panasz, mely vizsgálatot von maga után. S aztán még egy özön panasz. Ki ne unná azokat! Csak otthon, csak otthon... ott jó. Beatus ille!

F. Varga Lajos.

A debreczeni ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A debreczeni ev. ref. egyházmegye ez évi első közgyűlését ápril hó 11-ik napján tartotta Debreczenben. Népes gyűlés volt, hosszú tárgysorozattal, s ebben a mindennapi színezetű dolgok közül kiemelkedő egy pár érdekes ügygel.

A gyűlést megnyitó ima után, szép beszédben emlékezett meg az esperes, lelkészi karunk férfikora teljében elhunyt két tagjáról, u. m. László János és Dombi Lászlóról; amaz mint lelkész gyülekezete felvirágzásának, mint egyházmegyei több rendbeli bizalmi állások betöltője egyházmegyéje jólétének egyik legbüzzőbb s legönzetlenebb munkása volt; emez a közügyektől visszavonulva s egyedül lelkészi hivatalának élve, gyülekezete ügyeinek rendezése körül mutatott fel elismerést érdemlő sikereket. Mindkettőnek emlékezete jegyzőkönyvbe vétetni rendeltetett.

A szavazatbontó küldöttség most jelentette a *listujítás* alkalmából lefolyt három rendbeli szavazás eredményét, mely szerint esperessé Dávidházy János, gondnokká Bernáth István választatott, ki azonban, hivatkozva arra, hogy már a választás elrendelésekor kérte magát kihagyatni a kombinációból, a gondnoki állásról lemondott s így erre nézve, valamint a még be nem töltött világi aljegyzői állásra is új szavazás rendeltetett el. Tanácsbírák lettek Némethi Lajos, Basa Bálint, Gyulai László, Kiss Albert és Nagy Lajos, ez utóbbi — Fodor Sándorral egyenlő szavazatot nyervén — sorshuzás útján; továbbá világi részről Fráter Gyula, Beke Mihály, Nagy Ferencz, Széll Farkas és Szunyogh Szabolcs. Jegyzők: Szele György, Fráter Barna és Biber József.

A n.-bajomi lelkészsze választott Révész Mihály s a sárándi lelkészsze választott Elek István állásaikban örömmel és jó kívánatok közt megerősítettek.

Most következett a közgyűlés egyik legfontosabb s legnagyobb érdeklődéssel várt tárgya, t. i. az a jelentés, melyet az egyházmegye és a debreczeni egyház részéről kiküldött vegyes bizottság, a debreczeni parochiális körök felállítására vonatkozó javaslat kapcsán az egyház és egyházmegye közötti viszony szabályozása tárgyában benyújtott. E jelentésben a debreczeni egyháztanácsnak a parochiális körökre vonatkozó javaslata a III-ik fejezetnek — mely a külön egyházmegyévé alakulásról szól — kivételével, pártolólág terjesztetett az egyházmegye hely-

benhagyása alá; sőt az egyházmegye részéről az egyházkerülethez intézendő pártoló felterjesztés ajánlatott arra nézve is, hogy az egyházközségi közgyűlést illető jogok Debreczenben a parochiális körök presbiteriumaiból alakulandó központi egyháztanács által gyakoroltassanak. Az említett III-ik fejezetnél azonban maga a bizottság sem tudott egyhangu megállapodásra jutni; mert a debreczeniek itt arra az álláspontra helyezkedtek, hogy ők javasolni fogják egyháztanácsuknak a külön egyházmegyévé alakulás tervének elejtését s megalégesznek a mostani állapottal, mely szerint az egyházmegye Debreczen feletti felügyeleti jogát nem gyakorolja, de azon feltétel alatt, ha 1. az egyházmegye biztosítja a debreczeni egyháztanács részére azt a jogot, hogy az egyházkerületre küldendő négy e. m. képviselő közül *kettőt* az egyházmegyei közgyűléstől teljesen függetlenül maga választhasson s ha 2. pártolva terjeszti fel a kerületre az e. m. közgyűlés azt, hogy a zsinatra küldeni szokott négy képviselő közül *kettőt* a többi presbiteriumoktól egészen függetlenül a debr. egyháztanács maga választhasson. Ezen kívánság teljesítéséhez két egyházmegyei küldött a békesség kedvéért a bizottságban hozzájárult, de másik kettő, a kívánt engedmények megadásában jögcsonkítást látván az egyházmegye többi egyházaira nézve, azt nem pártolta. E két egymással ellentétes nézetet vallók, vagyis a debreczeniek kívánalmát teljesíteni hajlandók és ahhoz nem járulók közt folyt aztán egy hosszas, tárgyilagos és sok tekintetben tanulságos vita, melynek eredménye az lett, hogy a közgyűlés 28 szóval 14 ellen (ez utóbbi számban 7, debreczeni képviselőké és lelkészeké) a bizottság kisebbségének véleményéhez csatlakozván, az említett két-két képviselő választása jogát nem engedte át a debr. egyháztanácsnak. E határozattal ellátva felterjesztetik a dolog az egyházkerületre s ekként valahára, a debr. egyházmegye és egyház közötti viszony rendezésének ügye oda kerül az illetékes felsőbb fórum elé, hogy döntsön egy oly ügyben, melyet a két érdekelt fél *közös megegyezéssel* megoldani — többszöri kísérlet után sem tudott.

Ez után már nagyon megcsappant érdeklődés mellett intéztettek el — legnagyobb részt a délután folytatott gyűlésben — a tárgysorozatban foglalt ügyek. A számadások a vizsgáló küldöttség jelentése alapján helyben hagyattak. Levéltárnokká Fodor Sándor szerepi lelkész választatott. Egyházkerületi képviselők lettek: Fráter Gyula, Szunyogh Szabolcs, Gyulai László és Szele György; lelkészjelölő bizottsági tagok: Fráter Gyula, Gyulai László és Széll Farkas. Az egyházmegyei közalap-bizottság jegyzőkönyvei tudomásul vétettek s némely egyház, a nagy számu felmentésekre való tekintettel, szigorúbb eljárásra utasítottat.

Nagyobb építkezésekre mintegy 45,000 frt törlesztéses kölcsön felvételére nyert engedélyt három egyház, u. m. Kaba, Derecske és Esztár, mely utóbbinak az egyházi építkezés terén a közelebbi években tanúsított, követésre méltó áldozatkészsége elismeréssel emeltetett ki.

Azon alkalomból, hogy a konyári lelkészi díjlevélben feltüntetett földmennyiségnél a lelkészi föld kevesebb néhány holddal, felhivattak az összes egyházak presbiteriumai, a jövő évi tavaszi gyűlésig járjanak utána, hogy a belhivatalnokok használatában levő földeknek díjlevélileg kimutatott mennyisége egyezik-e a legújabb kataszteri felmérésekkel s erről annak idején tegyenek jelentést, hogy azután a konyárihoz hasonló esetekben, az egyházmegye a fennforgó körülményekhez képest intézkedhessék.

A tanügyi bizottság jegyzőkönyveiből kiemelem szab. kir. Debreczen város azon áldozatkészségét, melyet 22 tanteremnek s részben tanítói lakásnak az ev. ref. iskolák számára leendő építtetése által tanusít s a derecskei egyház azon nemes tényét, hogy nyugalomba vonult egy kitűnő tanítója t. Kiss Lajos úr részére évi 300 forint nyugdíjat szavazott meg a maga részéről. Itt említem meg, hogy a házi iparszerű kézügyességi foglalkozásoknak az iskolában leendő tanításához, a tanügyi bizottság véleménye alapján, az egyházmegyei közgyűlés nem járult.

Még sok kisebb jelentőségű ügy letárgyalása után a közgyűlés este 6 óra körül bevégeződött.

Az érmelléki egyházmegye rendkívüli közgyűlése.

Az érmelléki ev. ref. egyházmegye f. hó 14-ikén *Székelyhidon* tartott rendkívüli közgyűlésén *Nagy István* hegyköz-szentimrei lelkész, helyettes esperes s *Fráter Imre* e. m. gondnok elnökölték. A népes gyűlést az egyházi elnök-esperes szép imával nyitotta meg, *Fráter Imre* pedig kegyeletes szavakkal emlékezett meg b. e. *Szöke János* esperes 13 évi esperesi munkásságáról; elévülhetetlen érdemeit s a halála felett érzett fájdalmat jegyzőkönyvében örököltette meg az egyh. m. gyűlés.

A szavazatok felbontásáról szóló jegyzőkönyv felolvasása után *Fényes Endre* ujonnan választott világi tanácsbíró és *Konrád László* világi főjegyző az esküt letették.

Egyházmegyei gondnok az egész tisztikar nevében köszönetet mond a bizalomért, hűséges, buzgó szolgálatot ígér a jövőre. Mihályfalvára *Gulya György* helyettesítése jóváhagyatott.

Molnár János volt diószegi lelkész lemondása tudomásul vétetett. A kanonika vizitáció május 20-ától június 20-áig fog megejtetni.

Rendes közgyűlés folyó ügyek elintézésére május 2-án tartatik, ezt május 1-én gyámoldai gyűlés és lelkész-értekezlet előzi meg.

Az esperesre adandó szavazatok ápril 26-ig egyh. megyei gondnokhoz *Álmosdra* küldetnek; ott 27-én felbontatnak s már a rendes gyűlésen az új esperes elnököl, mi annyival inkább remélhető, mert előreláthatólag nem lesz szükség két szavazásra, mivel egy tájékoztató rövid konferencián két név jött kombinációba, a *Nagy István* és *Szathmári Sándoré*; még nem lehet tudni, melyik lesz a győztes.

Uj-Léta templomépítési költségei fedezésére 3000 frtot akar kölcsönözni, kérvénye pártolólág terjesztetik a főiskolai gazdasági tanács elé.

Ezzel a gyűlés véget ért.

Marjai Péter.

NEKROLOG.

SZÖKE JÁNOS.

1828. július 3. — 1893. április 3.

A feltámadás örömeinekét gyülekezetünk körében a bánat jajkiáltása zavarta meg. Az egész községben husvét másodnap délutánján mindenütt e lesújtó szavakat lehetett hallani: „*Szöke János*, a gyülekezet köztiszteletben és szeretetben álló lelkipásztorja meghalt!” Nem váratlanul jött ugyan a szomorú hír, mert hiszen csaknem másfél éven át emésztette az erős tölgyet az enyészet lassan őrlő szúja. A szerető család gondos

gyámolat, az érmihályfalvai egyház hitbuzgó lelkészét, az érmelléki egyházmegye tapintatos vezérét s a haza egyik lángszerelmű fiát veszítette ezen igazán puritán jellemű férfiúban. Méltó tehát, hogy róla lapunkban hosszabban megemlékezzünk.

Szöke János, az érmihályfalvai egyháznak 39 éven át nemesen és páli elszántsággal működő lelkésze s az érmelléki ev. ref. egyházmegyének 13 éven át esperese, született Debreczenben, 1828. július 3-ikán tisztességes polgári szüléktől. Tanulói pályáját a debreczeni ev. ref. főiskolában kezdte és végezte. Az 1848-ik évben mint 19 éves ifju és már végzett jogász önkéntesen a haza védelmére sietett. Erdélyben a híres Bem táborában szolgált s ott gyakorta találkozott *Petőfivel*. Az 1849-ik év nyarán mint hadbíró-gyakornok sorozatba vétetett; de bekövetkező a fegyverletétel, zászlóaljhoz ki nem neveztetett.

Mínthogy atyja korán elhalt, özvegy édes anyja által, de igen gondosan és vallásosan neveltetett, a mely alapja lett az ő lelkészi pályára lépésének is. A fegyverletétel után, mint több más ifjak, ő is elvonult, gyakran találkozáva akkor a híres *Kuthy Lajos* íróval. Majd a debreczeni főiskolába, mint asylumba menekült, a hol 3 évig köztanítói és esküdti hivatalt viselt, mely idő alatt a theologiai tanulmányokat mint magántanuló végezte, de midőn tanítói hivatala engedte, gyakran megjelent a nyilvános előadásokon is.

A kápláni vizsgát az 1854-ik év május havában letévén, bár *Szoboszlai Pap István* püspök, *Fésüs András* egyh. kerületi főjegyző, *Benedek Lajos* esperes is hívták maguk mellé segédül, érsemjéni lelkész *Szele Imre* sógora rábeszélése folytán érmihályfalvai lelkész *Vásárhelyi Dániel* segéde lett és azóta ott folytatta lelkészi hivatalát szerényen és serényen. 8 évi közkedvességű káplánkodása után az 1861-ik év tavaszán, még hivatali főnöke életében és ajánlatára, fele fizetésre rendes lelkészül megválasztatott. *Vásárhelyi Dániel* az 1862-ik év július 1-ső napján elhunyván, mint rendes lelkész azon év augusztus havában fölszenteltetett. Hogy mily buzgósággal és sikerrel folytatta hivatalát, elég bizonyítéka az, hogy azóta az egyházban egyedül a hívek buzgósága, áldozatából három czélszerű, cserépfedéllel ellátott tisztességes iskola-épület emeltetett; ma már 2 tanító helyett 4 tanító van és az 1874-ik év december hónapja óta teljesen ingyen-iskoláztatás tartatik fenn minden tandíj-adó kivételével, és hogy e kedvezményben nemcsak a más felekezethez tartozók, de a nem keresztyének is részesültek és részesülnek ma is.

Hogy az *Ér-Mihályfalva* községében az 1870-es években végrehajtott tagosítás alkalmával az ev. ref. egyház, 3 tanítója részére fél-fél, az egyház és a lelkész részére pedig egy-egy telki állomány földet nyert, az egyháztanács közreműködésével egyrésztben *Szöke János* lelkész tapintatos közbenjárásának eredménye.

Az iskolák szellemi és anyagi állapotának rendezése után a 80-as évek elején az elavult, szinte veszélyessé vált és szűk templom újból építésére *Szöke János* lelkész a gyülekezetet felbuzdította s a szükséges téglamenyiséget az egyháztagnak buzgóságával házilag jutányosan elkészítetvén, a templom építtetését minden alaptőke nélkül, egyedül a hívek és birtokosság buzgósága által az 1887-dik évben megkezdte és az alapjából teljesen ujonnan épült, díszesen felemelt templom az 1888-dik évben felszenteltetett és ma már minden az építésből eredt kölcsön ki van fizetve, sőt az egyháznak szükségét tisztességesen fedező alaptőkék is vannak, úgy hogy

a gyülekezet tagjainak csak a lelkész- és kántori illetékeket kell évente fizetni.

Az érmelléki egyházmegye már a 70-es években figyelemmel kísérvén *Szöke János* mihályfalvai lelkésznek szerény, de sikeres lelkészi működését, előbb egyházmegyei tanácsbíróvá, majd gyámoldai pénztárnokká, később főjegyzővé, az 1880-ik év őszén pedig esperesévé megválasztotta. Hogy mily buzgósággal folytatta hivatalát, bizonyítja az egyházmegye iskoláinak, szellemi és anyagi állapotának virágzása; majdnem minden egyházban a templomok, iskolák, lelkész- és tanítói lakok részben újból építettek vagy kijavítottak, bensőleg is a rendszeres iskoláztatás, a rendszeres, értelmes tanítás, a nevelés ügye előrehaladt.

Mind az 1881-ik, mind az 1891-ik zsinatra képviselőül az egyházmegye összes szavazatával őt választotta meg.

Az 1870-dik évben lépett házasságra az elhunyt, mély bánatba merült özvegyével, Vecsey Emmával, a közkedvességű Vecsey József debreczeni bölcsészettanár leányával. Házasságukat Isten több gyermekkel áldotta meg, a kik közül 2 leány: Ilona, Gizella, és 3 fiú: Béla, Géza és János vannak életben. *Szöke János* esperesnek miként lelkészi, úgy családi egyszerű, de tisztességes élete valódi példánykép volt nemcsak gyülekezeté, de egyházmegyéje körében is.

Az 1891-ik év december havában a zsinaton léte alatt hülés következtében influenzába esvén, kénytelen volt mindjárt a zsinat megnyitása után hazajönni. Az influenza különben is gyenge gyomorrendszerét még jobban elgyengítvén, lassan emésztő betegség sorvasztotta nemes lelke porhüvelyét. De betegsége daczára is, sőt midőn már ágyba döntötte a kór, napról-napra reggeltől késő estig dolgozott; ha ereje engedte, maga írta hivatalos leveleit vagy pedig tollba mondta. Bámulatos azon éber emlékező tehetség, a mely a legutolsó elszenderedéséig sajátja volt. Különösen lesujtotta volt őt szeretett barátjának, Peterdy Károly esperesnek — kivel az egyh. kerületi gyűlésen 13 évig egymás mellett ültek — váratlan és hirtelen halála. Ágyban fekvő beteg csak karácsony táján 3 hétig és halála előtt márczius 18-ától volt. Abbeli reményét mindvégig megtartotta, hogy a tavasz enyhe fuvalma az ő kifáradt tagjaiba is új erőt lehel. Szeretvén a virágot, óhajtvá várta a tavaszi rózsanyílást. Nem érthette meg. A nagyhét a megboldogult életének valódi nagyhete volt. Tizenöt napon át vizen kívül mással nem tudott táplálkozni. Fájt szívének a legutolsó napokban, midőn reménye olykor-olykor aláhanyatlott, hogy meg kell válnia szeretteitől; de hitének szemével az idvezítő keresztjére és az égre tekintett s így szólt: „Mégis úgy legyen, Atyám, a mint te akarod.“ Nyugodtan, mint a kinek lelkiismerete hótiszta, szenderült el — a szó szoros értelmében — síri álmára folyó hó 3-ikán.

A temetés f. hó 5-én ment végbe a gyülekezet s általában a község, a környékbeli intelligencia, az egyh. megyei lelkészi és tanítói kar mély részvéte mellett. A gyászoló közönség soraiban ott voltak: *Fráter Imre* egyházmegyei gondnok, *Fráter Béla*, *Zsigó Endre* és *Konrád László* egyházmegyei tanácsbírók, *Szunyogh Zsigmond* nagybirtokos. A tiszántúli egyházkerületet és a debreczeni egyházat *Kiss Albert* debreczeni lelkész és országgyűlési képviselő, *Beke Mihály*, *Kálmán-zselyi Mór* presbyterek. *Kiss Áron* főtiszteletű püspök urat *Bodosi Pál* püspöki titkár képviselte.

A háznál a községi iparos dalkör tagjaiból, vidéki tanítókból és lelkészekből rögtönzött dalárdának, melyet

Végh József érsemjéni ev. ref. lelkész vezetett, összehangzatos éneklése után *Nagy István* egyházmegyei tanácsbíró mondott a drága halott felett baráti szeretet érzelmétől áthatott hangon lendületes imádságot. A templomban — mely tágas volta mellett sem volt képes befogadni a gyászoló közönség jókora részét — Bányai László bagaméri lelkész tartott gyászbeszédet II. Timotheus 4, 7, 8: „*Ama nemes harczot én megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam. Végeztetre ellétezt nékem az igazság koronája, melyet megad nékem az Ur ama napon...*“ — alapján fejtegetvén: I. mi egy ev. ref. lelkész nemes hivatása? II. mi jutalom vár a nemes harczot tántoríthatlanul megharczóóra? A rögtönzött dalárda a halotti beszéd előtt és után, valamint a sírnál is szintén megindító hatással énekelt. A temetőben Marjai Péter egyh. megyei tanácsbíró tartott szónokilag kidolgozott és elmondott emlékbeszédet.

Béke lengjen az elhunyt porai felett!

Gulya György
h. lelkész.

IRODALOM.

„*Ernste Blicke in den Wahn der modernen Kritik des Alten Testamentes*“ cím alatt jelent meg egy figyelemre méltó mű *dr. Zahn Adolf* stuttgarti ref. lelkésztől, Güterslohban, a Bertelsmann cég kiadásában, e folyó év elején. Terjedelme 179 lap. Ebben a munkában a fáradhatatlan munkásságu szerző, a német ref. egyház jelenkori Jeremiása, felemeli tiltakozó szavát azon eljárás ellen, melylyel a negatív bibliai kritika különösen az ótestamentomi könyveknek hitelre méltóságát és történelmi keletkezésének idejét megkérdőjelezi s helylyel-közzel a csipős gúny hangján igazítja helyre a merész kritikai ötleteket s tévedéseket. A Kautzsch és társai által kiadott új bibliafordítással kapcsolatosan közölt kritikai hozzászólásokat, a nagy *Ri* és kis *ri* meg a többi rövidített jelzésekhez fűzött hypothesiseket a meszeszerű találmányokkal egyenértékűeknek nyilvánítja s Cornill ó szövetségi bevezetését, melyben az ó szövetségi modern kritika összes eredménye érintve és feldolgozva van, részletesebb bírálat alá veszi. Ugy erre vonatkozó megjegyzéseiből, mint általában az egész könyv tartalmából első olvasásra is látható, hogy Zahn dr. kárhóztatja az ó szövetségi modern kritikások teoriáit s azokkal szemben óvatosságra figyelmezteti különösen a hívó egyháztagokat. Grau tanárnak egy berlini felolvasásáról („Was bleibt vom Alten Testament“ Gütersloh 1891. Bertelsmann-nál) megemlékezve, fájó hangon így kiált fel: „Ha még az ilyen emberek is elragadja a szédelgés szelleme, akkor mit keressünk a többieknek?“ — Az író mindamellett elismeri a józan kritika jogosultságát s csakis a romboló tagadás ellenében száll síkra, a mely irányzatot főleg a német és holland professorok, kétségkívül már-már odáig vittek és fejlesztettek, a hol a tudomány szinte illusióba csap át. Az ismert nevű író ezen munkáját ajánljuk az érdeklődők figyelmébe. ☉

Theologiai Ismeretek Tára. Hazai és külföldi források, főleg a Holtzmann-Zöppfel-féle Lexikon für Theologie und Kirchenwesen (II-dik kiadás) alapján. Antal Géza, pápai főgymn. tanár, — Berde Sándor, nagy-enyedi theol. tanár, — Józsa Zsigmond, nagy-enyedi theol. ta-

nár, — Révész Kálmán, kassai lelkész, volt theol. tanár és dr. Tüdös István, theol. m. tanár közreműködésével szerkesztette *Zoványi Jenő*, theol. m. tanár, kolozsvári lelkész. I. Füzet. Kolozsvártt, Horatsik János könyvkereskedése 1893. — E mindenestre hézagot pótolni célzó vállalat első füzetét Horatsik János kiadó Kolozsvárról a következő tudósítással bocsátotta napvilág elé: „A jelen füzettel indul meg a Theologiai Ismeretek Tára. Egy évvel később, mint ahogy eredetileg tervezve volt. A késedelemnek szolgáljon mentségül az az elháríthatatlan körülmény, hogy egy pár munkatárs különböző okokból időközben visszalépett s ennek következtében az anyagnak új beosztása vált szükségessé a többi munkatárs között. Ezentul azonban már rendszeren, a kellő időben fogják követni egymást a füzetek. Az első füzet képet nyújthat az egész műről. Mint látszik, a vállalat fő törekvése arra irányul, hogy teljesen a magyar protestáns közönség igényeihez alkalmazkodjék. Így aztán a Theologiai Ismeretek Tára míg röviden tárgyal minden szakkérdést s úgyszólván csak a leglényegesebb mozzanátokat öleli fel, de a bővebb tanulmányozás elősegítése céljából egyszersmind a forrásokra is utal mindenütt: addig a hazai szempontokra mindig különös figyelmet fordít s kimerítően közli mindazt, a mi csak érdekelheti a magyar olvasókat. Magyarul ilyen irányú munka még nem jelenvén meg, az a bizonyos reménység táplál, hogy a protestáns lelkészi és tanári kar pártfogása lehetővé fogja tenni, hogy vállalkozásomat nemcsak szellemi, hanem anyagi tekintetben is siker koronázza. Előfizetéseket az egész műre, mely 12 öt ives füzetből fog állani, 5 frtjával ez évi ápr. hó végéig még elfogadok, azontul a bolti ára magasabb lesz.” — Szíves örömmel üdvözljük a munkás szerkesztőt s vele közreműködő társait e „Theol. Ism. Tára” megindításáért. A vállalat nem ad sem többet, sem kevesebbet, mint a mennyit tőle vártunk: rövid, csak a leglényegesebb mozzanátokat felölelő kitejtését a szóban forgó tárgynak. Értékessé teszi azonban ezen Lexikont azon körülmény, hogy a magyar tárgyakat igenis híven és az adott viszonyokhoz képest elég részletesen kifejti, a mint ezt a fentebb közölt tudósítás is jelzi. Az egyes cikkek, a hoi csak szükséges, utalnak a bővebb forrásokra, a mi a műnek ismét emeli értékét. Tehát csak előre a megkezdett úton! Ismételten is üdvözljük a szerkesztőt.

Az 1844-ik évi Országgyűlési Tárgyalások Naplója a papi javakról. Szerkeszti és kiadja *Kovács Ferencz*. Külön lenyomat közlőnek az „1843—44-ki Országgyűlés Kerületi Üléseinek Naplója” című sajtó alatt levő munkájából. A bevezetésben közölve van Borsod vármegyének az az indítványa a papi javakra nézve, mely a törvényhatóságok nagy részének pártolása mellett került az országgyűlés elébe. Azután a 249., 250. és 251-ik kerületi ülésekben jul. 31., aug. 1. és aug. 17-én mondott beszédek adja, ezeken kívül a CXCIX. (aug. 17), CC. (aug. 19) és CCI. (aug. 21) országos ülések beszédeit. A nagy érdemű közlő abban az időben mint országgyűlési irnok, szem- és fültanuképen jegyezte föl a kerületi ülések beszédeit, a rendek és főrendek országos üléseiben tartott beszédek pedig úgy adja, a mint azok a hivatalos naplóban közzétették volt. Feltétlen gyakorlati értékűek e közlemények, főként manapság, az egyházi politikai háborgások idejében. Kovács Ferencz, Csongrád vármegyének 1844-ki országgyűlési irnoka, majd alispánja s a hódmezővásárhelyi v. kerületnek 1861-ben és 1881—4-ben országos képviselője, protestáns egyházunk e kiemelkedő alakja, vezérférfia, Maecenása hála kötelezte

munkájának közrebocsátásával a történetirót, megkönnyítette a fenyegető harcban a küzdelmet. Az akkori magas röptű beszédek olvasása föllekesíti az olvasót, s látva, hogy félszázaddal ezelőtt a szónak minő fegyverével, az igazságnak mekkora erejével rendelkezett a felvilágosodott szabadelvűség, reményt kelt bennünk a felől, hogy az ige, az eszme előbb-utóbb testet ölt. A legmelegebben ajánljuk, hogy olvasóink e jeles füzettel megismerkedjenek. Lesz alkalmunk lapunkban is közölni belőle.

Evangéliumi elmékedések. Dicsőfi József debreczeni lelkésznek ezen általunk már többször jelzett s meleg ajánlással méltatott művéből megjelent a 7. és 8. ív, melyeken a szerző „a vallás és a tudomány” egymáshoz való viszonyának nagy problémáját fejtegeti s az eddigi bevezető szakaszok bevégezésével az I. részben a *Jézus Krisztus személyiségét* s erre vonatkozólag az I. szakaszban *keresztényen ünnepeinket*, a 7. §-ban az *adventet* kezdi fejtegetni. Nem tartjuk szükségesnek e mű további ajánlgatását.

A Protestáns Szemle 2-ik füzete igen gazdag tartalommal jelent meg. Értekezéseket, tanulmányokat ad a következő szerzőktől: *Dr. Bartha Bélától*, e páratlan munkásságu férfiútól e cím alatt: *A Placetum* (első közlemény); *Rác Kálmántól* folytatásképen *Fáy András mint protestáns*; *Zoványi Jenőtől* *Derecskei Ambrus*; *Thury Elektől* *Hodosi Sámuel*; *dr. Rác Lajostól* *Reuán Ernő*. A történelmi emlékek rovatában *Kármán Lajos* „Néhány adat a protestáns pátens történetéhez” cím alatt felette érdekes dolgokról emlékezik meg. A felolvasások közül a *Kenesseyé* van közölve „az ó testamentom társadalmi eszméi és intézményei” cím alatt. Ezekon kívül *Csiky Lajostól* belmissiói leveleket, *Rác Kálmántól* könyv-ismertetést, hazai és külföldi irodalmi szemlét ad a füzet, mely változatos tartalmával mindennütt leköti figyelmünket. Ezen füzet bolti ára 1 frt 50 kr.

A Prot. Irod. Társaság kiadványaiból külön füzetben megjelent *Sztehló Kornéltól* „A polgári házasságról.” A Társaság által rendezett felolvasáson volt felolvasva. 31 lapra terjed s hat pont alatt foglalkozik a kérdéssel. Napi érdekű kis olvasmány. Ára 20 kr.

A Szatmári Protestáns Irodalmi kör kiadásában megjelent „Félszázados emlékiratok a vegyes házasságról.” Közli *Gergely Károly*. Közli a Lajcsák váradi püspök levelet a vegyes házasság kérdésében, ugyanennek levelét Beöthyhez s az erre adott választ. A füzet tartalma nagyon elevenére talált a római vallásu papoknak. Erre mutat egyik klerikális lapnak nem rég hallatott jajveszékélése.

Harangszentelési emlékkönyv a nagy-bányai ev. ref. egyház új nagy harangjának 1892 december 31-én történt használatba vétele alkalmából. Kiadta: *Gergely Károly* ev. ref. lelkész. Ára 10 kr. Kapható *Molnár Mihály* könyvkereskedésében Nagybányán. A 17 oldalra terjedő füzetke a következő részeket tartalmazza: 1. A nagybányai reform. egyház harangjairól. *Gergely Károlytól*. 2. Előfóhász, mondta *Riszdorfer János* nagy-bányai evang. lelkész. 3. Egyházi beszéd. Jel. XIX. 5. alapján. Tartotta *Gergely Károly* reform. lelkész. 4. Utóimádság, mondta *Kovács Zsigmond* n.-hodosi ref. lelkész. A füzet jövedelme a teljes összhang kedvéért még szükséges F. harang beszerzésére fordítatik.

A „Képes Családi Lapok“ című szépirodalmi lap, mely a szépirodalmi részen kívül neves íróktól s ironóktól folyvást ad regénymellékleteket minden külön díj nélkül, s mely egyszersmind divattudósításaival, képeivel s mintáival feleslegessé teszi a külön divatlap járatását, ez évben fogja 15-dik évfordulóját elérni annak, hogy a legelső kiadója megalapította. Gazdag, változatos tartalmu olvasmánya s felette olcsó volta (6 frt egy évre) lehetővé tette, hogy felette nagy elterjedésnek örvendhet. Méltán helyet foglalhat olvasóink asztalán.

Külföldi apróságok.

Olaszország, daczára a pápának, mind inkább-inkább növekedő mérvben részesül az evangéliomi igaz hit áldásaiban. A vatikáni sötét palotában lakó „fejedelempápa“ nem holmi kényelmes és télen életet folytat ám, sőt ellenkezőleg, öreg kora daczára éber figyelemmel kíséri a külvilág eseményeit és néha-néha nagyon is idegfeszítő jeleneteket kell átélnie. Mikor p. o. az új jezsuita generális, Martin páter a pápa lábaihoz azt a mesés pénzüsszeget, jubileumi péterfillér fejében letette: a pápa a legélénkebb örömtől sugárzó tekintettel alig győzte kifejezni meglepedését e nagy summa adományért. A lapok még most is nap-nap után egyre jelzik a római zarándoklásokat és az örök városba vándorló tömegek kincsek értékét, a miből biztosan következtethetjük, hogy a római Curia anyagi helyzetén nagyon sokat lendített a jubileumi alkalmatosság. Bezzeg nem ilyen fényes állásuk van azoknak az olaszországi evangéliomi szolgálóknak, kik az alpesek Izraelét gondozzák és ápolják. A rengeteg vagyonnal rendelkező római egyházzal szemközt azok a szegény *valdensék* egyedül az Urra támaszkodva, Ő benne bízva folytatják az evangélizálás nehéz, de gyönyörűsége munkáját, mely noha lassan, de biztosan halad és hódít erőben, számban egyaránt. A hívők eme kisded serege az elmúlt esztendőben 220 lélekkel szaporodott s a vallás-oktatásban 653-an vettek részt. Az egyház közszükségleteinek fedezésére begyűlt 273,123 frk s a lelképásztorkodás és evangélizálás munkáját 138-an teljesítették. Az amerikai Egyesült Államok olasz ajku polgárai közé két felavatott lelkészt küldöttek, kiknek buzgó missiói tevékenysége már idáig is áldásos eredményeket ért el. Sőt még Afrikára is kiterjesztik gondoskodásukat, a hol három valdens missionárius működik. Legéberebb figyelemmel örködnek mindamellet a szorosabb értelemben vett belmissió felett. Flórenczi theologiai intézeteket és La Tour-ban levő híres árvaházukat nagy áldozatokkal tartják fenn. Most pedig egy 11 tagból álló bizottság azzal foglalkozik, hogy az egyház alkotmány-szervezetét az 1655-diki hitvallás szellemének épségben tartása mellett revideálja s megállapítsa. Ám jól tudjuk s tapasztalhatjuk, hogy az evangéliomi egyházat nem a paragrafusok korlátai és erőtelen bátyafalai, hanem egyedül az újjászülő és életet adó Lélek őrizheti meg az eleséstől: mégis örömmel üdvözöljük a valdens testvérek eme revisionális mozgalmát, melynek előre kimondott célja az evangéliom szellemében való működés biztosítása. — **Németországban** is az evangéliomi szabadság és közbéke biztosítására törekednek azok a jobb gondolkodású férfiak és pártok, a kik és a melyek a multból okulni és tanulni tudnak. Ezek belátták azt, hogy a liberális áldásai iránt még a németek sem bírnak kellő érzékkel és fogékonysággal s hogy az a világszerte hangoztatott liberális, csakis a legfejlettebb, legérettebb társadalom számára való, de nem való a tudatlan, vak, elfogult elemeknek is. Liberális-e p. o. az a törekvés, hogy a jezsuitákat ismét be kell eresztetni

Németországba? Vagy liberális-e az, hogy a gondatlanul élő családtalan katolikus papoknak annyi javadalmazást adjon az állam, mint a népes család fenntartásával küzdő evangélikus lelkészeknek? A poroszországi evangélikus egyház lelkészeivel szemközt — kiknek évi fizetésök 1800 és 3600 márka közt változik — a r. kath. atyafiak is követelik az egyenlőséget, a paritást. Mit szólana hozzá a mi magyar róm. kath. klérusunk, ha mi se érnők be már mind örökké a papirosunk sárguló elvekkkel, hanem azt mondaná a liberális magyar parlament: Legyen teljes paritás az összes ker. felekezetek papjainak fizetése között! Akkor aztán előállanának azok a nemkeresztyén vallásu atyafiak is, a kik szintén mind hősök s mind hazafiak és a liberális nagy kérdése összegabalyítaná az egész társadalmat. Általában véve a jelszavak olyanok, mint a tűz; nem jó velök játszadozni, főleg vallási téren. Ugy járhat vele az ember, mint Treitschke berlini egyetemi tanár, a ki talán hallgatóinak szánt kedveskedésből Káivint, a lángeszű szervező reformátort, forradalmárnak nevezte el. Ezen ötletért természetesen kérdőre vonta őt a sajtó, sőt Hapke, berlini ref. lelkész közvetlenül kérdést is intézett hozzá e tárgyban, a mire aztán a nagy történész el kezdett ötölni, hatolni a nélkül, hogy szeszélyességéből származott téves kifejezéseire vonatkozólag megnyugtató választ adott volna. Ime ez is liberális-e a Treitschke választ adott volna. Ime ez is liberális-e a Treitschke válasza szerint. A zsidókézen levő német sajtó pedig az ellen zúg, hogy a kormány az erkölcstelenség köranyagát terjesztő ponyvairodalom ellenében védelmébe veszi a közmorált. Szóval az egyházi és állami szabadság s erkölcsiség tiszta eszméit mindenütt a hamisan értelmezett liberális sötét ködfoltjai homályosítják el. A vést emberi erő és elme nem, csakis egyedül Isten háríthatja el, a ki ha szól: „Legyen világosság!“ léssen világosság! Vajha minél előbb.

De ha már a biblia igéihez menekültünk, szólunk egyet-mást ennek a legbecesebb és legigazabb könyvnek diadaláról is. Azt jól tudja mindenki, hogy az első pünköszt, azaz a keresztyén egyház megalapítása alkal-mával a bibliai szent iratok csakis héber és görög nyelven voltak ismeretesek. Ma már 386 nyelven olvassa a bibliát az emberiség. Ez óriási fellendülés főfő érdeme annak az angol bibliaterjesztő társulatnak, a mely 1804 óta, az azelőtti évszázadok alatt létrejött, de nyomtatásban csakis 19-re tehető különböző nyelvű fordításokon kívül, még több mint negyedfélszáz új nyelvre fordította le a bibliát. Az Európán kívül levő földrészek közül Afrika 75, Ázsia 146, Oceánia 42, Amerika 43 nyelven bírja a szentírást. Európa lakosai pedig 55 nyelven és 25 szójárason olvashatják a könyvek könyvét. A fent jelzett 386 nyelv közül több mint száz csakis a bibliafordítás révén lett irodalomképes nyelvvé. Mai napság már úgy áll a dolog, hogy a föld 1440 millió lakosai közül 1000 millió olvashatja a szentírást vagy egészében, vagy részleges kiadásban. A főbb világnyelveket véve számításba, azt mondhatjuk, hogy a bibliának áldásában chinai nyelven 200, angolul 120, oroszul 75, németül 54, arabusul 50 és magyarul — ki tudná biztosan megmondani hány millió lélek részesülhet. Ám ha áll az a feltevés, hogy az emberiség összes nyelveinek száma 3000 fele jár, akkor az angol bibliaterjesztő társulatra még szép és dicső munka vár. Ezen a téren kellene értékesíteni azt a temérdek kincset, azt a roppant tőkét is, melyet a hűtlen szolgák, leiketlen sáfárok módjára vagy elrejtenek, vagy felemésztenek, vagy eltékoznak. Vajha meggondolnák ők és eszébe venné ki-ki, hogy Isten mindeneket mindenekért számadásra von.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Főtiszteletű Kiss Áron püspök úr** több heti távollét után f. hó 19-én visszatért közénk Debreczenbe. Örömmel jelezzük, hogy hivatali dolgaitól megszabadulva, teljes üdülésére szolgált az innen távol, gyermekei körében töltött néhány hét, és most már rendszeren végezheti püspöki hivatala terhes dolgait. Hozta Isten, ki tartsa őt meg erői teljességében sokáig!

— **A Gellérthegyen levő czitadella helyére**, ha ugyan valamikor lebontatnék, a Magyar-Állam egy buzgó katolikus indítványára templomot óhajtana építtetni *Szent István tiszteletére*. Ez ellen nem volna semmi kifogásunk, annyival kevésbé, mert maga az említett ujság is kevés reményt fűz e terv létesítéséhez. Hanem érdekesebbnek tartjuk megismertetni t. olvasóinkkal az okát is annak, a mi az ultramontán sajtó e sokat megérdemelt organumát ily keserű lemondásra kényszeríti, saját őszinte vallomása szerint. „Magyarország — úgymond — ma is *katholikus ország* ugyan, azonban fájdalom, nem a katolikusoké, hanem a protestánsoké, zsidóké és a szabadkőműveseké. Ezek uralkodnak ma Szent István birodalmában, a Regnum Marianumban s a katolikusok mindenben hátrányomatnak. S habár tudjuk és meg vagyunk győződve, hogy kath. honfitársaink örömmel járulnának hozzá a Szent István temploma költségeihez, a zsidók, a szabadkőművesek, sőt a magukat egyedül magyar hazafiaknak valló protestánsok is kézzel-lábbal tiltakoznának ez ellen s a mint ismerjük őket, későbbek egy gellérthegyi korcsma, mint egy Szent István templomának létesítésére.“ Igazán sajnáljuk a szegény elnyomott katolikusokat, különösen pedig a legelnyomottabb katolikus papságot. De még inkább sajnáljuk *I. István* királyunkat, ha a Magy. Áll. tanácsát elfogadva, azért építenék templomát fronttal *nyugal* felé, hogy arra a tájra nézzen, „a honnan a magyarok ezer év előtt mai hazájokba jöttek.“ Ugy látszik, elég már a korcsmák száma csakugyan arra, hogy bűtítő mámorba ringassa el az arra hivatott elméket. Épen azért biztosítjuk az érdekelteket, hogy mi protestánsok elállunk attól a követeléstől (?), hogy a czitadella helyére korcsma építtessék.

— **Ugyancsak a Magyar Állam hirt adván** arról, hogy a kormány a *polgári anyakönyvek* behozatalánál a Porosz- és Franciaországban elfogadott eljárást vette mintául, a részletek tanulmányozása végett pedig Lukács György dr. belügyminiszteri fogalmazót küldötte ki külföldre, azt a meglepő találatkonyságra és éles szemre valló észrevételt csatolja hozzá, hogy „a kik ez utazás intenczióit nem ismernék, megjegyezzük, hogy Lukács György fogalmazó fia L. Gy. államtitkárnak, ez pedig leghívebb és legbizalmasabb embere *Tisza Kálmánnak*. Sapienti sat “ Az már igaz, hogy ha ekképen szerencsésen fel nem világosít minket a M. Á., soha sem találtuk volna ki, hogy L. Gy. fogalmazó nem azért küldetett ki, a miért kiküldetett, t. i. a polg. anyakönyvek tanulmányozására, hanem azért, mert Tisza K. bizalmas emberének a fia. De hát akkor mégis, vajjon mit csinálhat odakün? Erre a kérdésre is óhajtanók a M. Á. szakértő felvilágosítását kinyerni. De még inkább lekötelezzen minket a nevezett lap az által, ha ő, a ki a csalhatatlansággal olyan kordialis viszonyban van és a ki ennél fogva az emberek és törekvéseik titkos összeköttetéseit s érdekszövetségeit oly látnoki képességgel és szerencsés

tapintattal szokta felismerni és felfedezni is, azt az előtünk megfoghatatlan érdekközösséget és léleekben való ölelkezést magyarázná meg okaiban és természetére nézve, úgy erkölcsi, mint hazafiúi szempontból s latolná meg egyuttal a gyakorlati józan ész mérlegén is, ha ugyan módjában van, a mely *érdekközösség és ölelkezés a Magyar Államék, illetőleg a pax-osok tábora és az aradi oláh-sínat vagy Lucaciú urék között lépten-nyomon félreismerhetlenül nyilatkozik?* . . . A míg erre választ kapunk, addig mi is kitaláljuk talán valamiképp, hogy mit is csinálhat a Tisza K. bizalmasának a fia külföldön — a protestánsok érdekében.

— **Érettségi vizsgálati kormányképviselők autonóm felekezeti középiskoláinkban.** A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter az autonóm felekezeti középiskolák f. évi rendes érettségi vizsgálataihoz, az 1883. évi XXX. t.-cikk 23. §-ából kifolyólag, a következő kormányképviselőket küldötte ki: 1. a dunamelléki ev. ref. egyházkerületben: a budapesti főgymnásiumhoz dr. Beöthy Zsolt budapesti egyetemi tanárt, a halasi főgymnásiumhoz dr. Hegedüs István budapesti egyetemi tanárt, a kecskeméti és nagykovácsi főgymnásiumokhoz György Endrét, a M. T. Akadémia tagját; 2. a dunántúli ev. ref. egyházkerületben: a pápai főgymnásiumhoz dr. König Gyula műegyetemi rektort, a csurgói főgymnásiumhoz Csiky Lajos debreczeni főiskolai tanárt; 3. a tiszáninneni ev. ref. egyházkerületben: a miskolci és rimaszombati főgymnásiumokhoz dr. Schilling Lajos kolozsvári egyetemi tanárt, a sárospatakihoz Szóts Farkas budapesti ev. ref. theologiai akadémiai tanárt; 4. a tiszántúli ev. ref. egyházkerületben: a debreczeni főgymnásiumhoz Szóts Farkas budapesti ev. ref. theologiai akadémiai tanárt, a hódmezővásárhelyi főgymnásiumhoz Zsilinszky Mihály zólyom megyei főispánt, a mármaroszigeti főgymnásiumhoz dr. Hegedüs István budapesti egyetemi tanárt, a szatmári főgymnásiumhoz dr. Ballagi Aladár budapesti egyetemi tanárt; 5. az erdélyrészi ev. ref. egyházkerületben: a zilahi főgymnásiumhoz dr. Ballagi Aladár budapesti egyetemi tanárt, a kolozsvári főgymnásiumhoz dr. Hőgyes Endre budapesti egyetemi tanárt, a marosvásárhelyi főgymnásiumhoz dr. Felméri Lajos kolozsvári egyetemi tanárt, a szászvárosi és nagyenyedi főgymnásiumokhoz dr. Csiky Kálmán műegyetemi tanárt, a székelyudvarhelyi főgymnásiumhoz dr. Török József debreczeni főiskolai tanárt, a sepsiszentgyörgyi főgymnásiumhoz dr. Ilosvay Lajos műegyetemi tanárt; 6. a dunáninneni ág. ev. egyházkerületben: a pozsonyi főgymnásiumhoz Hörk József eperjesi theologiai akadémiai igazgatót; 7. a dunántúli ág. ev. egyházkerületben: a soproni főgymnásiumhoz dr. Horváth Ödön eperjesi jogakadémiai tanárt; 8. a bányai ág. ev. egyházkerületben: a budapesti főgymnásiumhoz dr. Heinrich Gusztáv budapesti egyetemi tanárt, a szarvasi főgymnásiumhoz Kenessey Béla budapesti theologiai akadémiai tanárt, a selmeczbányai főgymnásiumhoz dr. Horváth Ödön eperjesi jogakadémiai tanárt; 9. a tiszai ág. ev. egyházkerületben: az iglói főgymnásiumhoz Gömöry Oszkár vallás- és közoktatásügyi miniszteriumi miniszteri tanácsost, a kézmárki és eperjesi főgymnásiumokhoz Klein Gyula műegyetemi tanárt, a rozsnyói főgymnásiumhoz Mauritz Rezső budapesti állami reáliskolai igazgatót, a nyíregyházi főgymnásiumhoz dr. Frölich Izidor budapesti egyetemi tanárt; 10. az erdélyrészi ág. ev. egyházkerületben: a nagyszébeni főgymnásiumhoz és főreáliskolához dr. Medveczky Frigyes budapesti egyetemi tanárt, a segesvári főgymnásiumhoz dr. Asbóth Oszkár budapesti egyetemi tanárt, a medgyesi és brassói fő-

gymnásiumokhoz Elischer József nagyszebeni tankerületi főigazgatót, a beszterczei főgymnásiumhoz dr. Heinrich Gusztáv budapesti egyetemi tanárt; 11. az unitárius püspök főhatósága alatt álló kolozsvári főgymnásiumhoz Kuncz Elek kolozsvári kir. tankerületi főigazgatót; 12. a gör. kel. román metropolita-érsek főhatósága alatt álló brassói főgymnásiumhoz dr. Abt Antal kolozsvári egyetemi tanárt; 13. a gör. kel. szerb patriárcha főhatósága alatt álló újvidéki főgymnásiumhoz dr. Asbóth Oszkár budapesti egyetemi tanárt.

— **A dunántúli ev. ref. egyházkerület** rendkívüli közgyűlést tartott ápril 12-én Székesfehérváron Pap Gábor püspök és Tisza Kálmán egyhk. főgondnok elnöklése alatt, melynek főtárgya a kerület *Pápán* levő főiskolájának Komáromba való áthelyezési kérdése volt. A gyűlést Tisza Kálmán nyitotta meg, kérve a nagy számmal összegyűlt tagokat, hogy a nagyfontosságú kérdésben a legnagyobb nyugodtsággal és tárgyilagossággal, minden szenvedélyesség kizárásával határozzanak. Az előterjesztésekből érdekesnek tartjuk kiemelni azt, hogy a komáromi érdekeltség 201,500 frtot, a pápai érdekeltség pedig a már létező alapok és ingatlanokon kívül az államsegélyvel együtt 180,000 frtot ajánlott meg a főiskola részére. Hosszas vita után 62 szavazat közül 52 szavazattal 10 ellenében Antal Gábor következő indítványát fogadta el a gyűlés: „Mondja ki a közgyűlés, hogy tekintettel a pápai iskola százados multjára s ama fontos hivatásra, melyet századokon keresztül közművelődési és nemzetiségi szempontból betöltött és ma is betölt; tekintettel azon áldozatkésztségre, melyet a pápai érdekeltség úgy a multban, mint a jelenben tanúsított; a komáromi indítványnak mellőzésével, a kerület főiskolájának továbbra is Pápán hagyását határozza el, és a pápai új kollégium számára emelendő iskolai épületre vonatkozólag szükséges intézkedéseket tegye meg.” — Ezzel tehát az annyi izgalmat keltett kérdés végleges elintézését nyert. Kívánjuk, hogy az az érdekeltség és lelkesedés, a melyet a két ellenpárt versenyezve fejtett a főiskola felemelése érdekében, ne lankadjon meg a vesztes párt részéről ezutánra sem, hanem a történetekben megnyugodva, vállvetett igyekezettel siesenek egyházunk ez egyik legfontosabb örálóhelyének megerősítésére, mert minden helyi érdeknél magasabban áll ref. egyházunk és tanügyünk egyetemes érdeke. Közgyűlés után bankettre gyűltek össze a gyűlés tagjai. A pohárköszöntők sorából érdekesnek tartjuk közölni azt, amit Eötvös Károly orsz. gy. képviselő mondott: „Ma a protestántizmusnak egy nagy missiója van, és ez nem abból áll, a mi az ő történelmi missiója, hogy harcoljon; ez most az, hogy nyugodtan nézze végig a küzdelmet. A mióta a reformáció a maga nagy világtörténelmi feladatának teljesítésére a történet színpadán megjelent s hazánkban is elterjedt, ma van a második alkalom, a első 102 év előtt volt, — ma van a második alkalom, a mikor az alkotmány védelme, az állam kormányzatának védelme és a protestáns érdek azonos volt. De ebben a nagy küzdelemben a mi egyházunknak részt venni nem szabad, mert nem szükséges; mert az állam és annak kormányzata, a politikai pártok nemesebben érző és gondolkozó férfiai pártkülömbőség nélkül védelmezik azt, a mit egykor, a mit máskor, a mit századokon keresztül a protestáns egyház férfainak, hőseinek, vértanúinak kellett védelmezni. Ebben a küzdelemben a kathol. egyház magyar hívőinek is óriási, rengeteg többsége velünk küzd, és annak a róm. kath. egyház magyar többségének mind bölcsességében, mind hazafiságában tökéletesen biznunk lehet és biznunk kell.

Azért tehát a magyar ref. egyház éljen nyugodtan; miként a vén sas, mely századok óta él viharokban, megedződött, sok tolla hiányzik, de még mindig őserében áll, ha kell, újabb küzdelemre készen a szikla tetején. Hiába vijjognak körölte bizonyos fekete madarak, ő a sziklán meg nem mozdul, mert ő ezen a magaslaton a harcot elkezdni szükségesnek nem látja, mert tudja, hogy azt a sziklát megmozdítani a fekete madarak képesek nem lesznek. — E szikla a magyar alkotmány, a törvény, a magyar nemzet szabadságszeretete és a magyar protestántizmus erőszere. Ezen nyugodtan ülhet, mint a vén sas és nyugodtan várhatja a küzdelem végét.

— **A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegye** közgyűlése f. évi ápril hó 18—19-ik napjain tartott meg Nyíregyházán Lukács Ödön esperes és Gencsy Albert e. m. gondnok elnöklése alatt, melyen különösen lelkészek nagy számmal jelentek meg. Addig is, amíg lapunk következő számában rendes tudósítónk szívességéből egészen részletes tájékoztatást nyújthatnánk a gyűlés folyamáról, már ezuttal megemlíti, hogy Lukács Ödön esperes igen szép alkalmi imával megnyitván a gyűlést az új vármegyeház dísztermében, hasonlóan szép és érzékeny beszéd kíséretében, melyben vi-szapillantást tett a 10 év előtt történt korszakalkotó eseményekre, az egész tisztakar nevében lemondott. Ennek folytán az újabb választás végett a szavazás elrendeltetett, még pedig az esperes és egyházmegyei gondnokra május 25-ig kell beadni a szavazatokat, a többi egyházmegyei hivatalnokokra nézve a megválasztandó elnökség fogja bekérni a szavazatokat, de ennek is meg kell történnie a f. évi augusztusi e. m. gyűlésig.

— **A heves-nagykunsági egyházmegye** e hó 12-én Török-Szentmiklóson rendkívüli gyűlést tartott. Részletes tudósítást a jövő számban adunk.

— **Lelkészeválasztás.** A nagy-k.-madarasi ev. ref. egyházközség mult szombatán *Kövendi Dénes* h.-nánási segédlelkészt választotta meg 739-ből 488 szavazattal rendes lelkészévé. Őszinte örömmel üdvözljük a kiváló tehetségű, nagy szónoki tehetséggel felruházott ifjú lelkészt önálló lelkési állásában. Legyen ő szerencsés és boldog! Virágozzék alatta, másik ifjú lelkésztársával együtt vezetendő egyházközsége igaz református egyháziasságban, a lelki és anyagi javak bő teljességében!

— **Lelkészejelölés Diószegre.** Április 14-ikén Székelyhidon 22 pályázó közül kijelöltettek: Kalas István értarcsai, Magyar István ákosi rendes, Papp Gusztáv h.-bőszörményi, Mindszenti Imre debreczeni és Takács Lajos m.-szigeti segédlelkész. Választás május 14-én lesz.

— **Adományok néhai Révész B. püspök szellemi emlékére.** A tiszafüredi egyház részéről 5 frt küldetett Lapunk szerkesztőségéhez néh. Révész B. püspök emlékére. A pénzzel átszámoltunk a püspöki hivatalnak. A 12-ik számunkban költ 1354 frt 36 krral együtt a jelzett célra 1359 frt 36 kr. gyűlt be és nyugtáztatott eddig Lapunkban. Szerkesztőség.

— **H.-Hadházon** az egyháztanács elkészült az egyházi adózásra s az ezzel kapcsolatos szellemi és anyagi ügyek rendezésére vonatkozó javaslattal. A javaslat kinyomatván, közelebbről kerül az egyházközségi közgyűlés jóváhagyása alá. (Tehát Hadház a zsinati törvények értelmében egyházközségi közgyűlést is ismer. Mi, debreczeniek, ezzel nem dicsekedhetünk.) Közérdekűnek tartjuk kiemelni a javaslatból azt, hogy az egyház évi szükséglete 8814 frt 60 kr. A fedezetet a különféle haszonbérékből, tandíjakból s egyéb akcziókból befolyó jövedelmen kívül (6877 frt) az egyháztanács

akként óhajtja előállítani, hogy úgynevezett személyi adó címén minden házasságban élő, vagy 24 évet betöltött, esetleg nagykorúsított férfi és nő egyháztagnak fizet egy frtot; a még fedezetlen szükséglet kielégítést talál az állami adó után kivetendő 10%-os egyházi adóban. Ezen a címen 2000 frt van előirányozva. A terményadózás ezzel elesnék. Felvilágosításul megjegyezzük, hogy a h.-hadházi egyháztagnak terhe az újabb adózási rendszerrel nem emelkedik, hanem apad, a nélkül hogy az egyházi pénztár rövideget szenvedne. A lelkészi és mostan már rendszeresített tanítói állomások javadalmazását jórészen földek haszonvétele képezi. Az egész javaslat higgadt megfontolás és komoly, körültekintő számítás eredménye s elfogadásával az egyház önmagával tesz jót.

— Az aradi és karánsebesi görög keleti oláh egyházmegyék az ultramontán hazafiak nagy öröme (sajnáljuk őket!) a kormány egyházpolitikája ellen nyilatkoztak. A törvényhatóságok között is akadt már kettő, Szabadka és Mosonymegye, a melyek vállalkoztak arra, hogy a klerikalizmus telhetetlen papzsákjait az állami és nemzeti erőforrásokból a közhaladás és nemzeti erősödés rovására tovább is töltögessék. A tanúság e jelenésből könnyen levonható. Szabadka törvényhatósági város tudvalevőleg a műveltség városi elemeit nélkülözi s értelmiség tekintetében is kiesik a törvényhatósági városok sorából; aztán ott e kérdésben azonkívül bizonyára még egyéb, főleg nemzetiségi motívumok is érvényesültek. Mosonymegye az egyetlen német többséggel bíró megye hazánkban, teli feudális hajlamú főurak latifundiáival, a mi mindenkor kitűnő talaj a papi izgatások és jezsuitsztikus törekvések propagalására. A hol az intelligencia és a józan eszű magyarság központjai vannak, bizony ott hiába huhognak a sötétség madarai s hiába hívják fel a Religio emberei híveiket előleges értekezletek tartására! Nem a szervezetlenség, hanem az igazság és felvilágosodás, t. Religio! az önk legnagyobb ellensége!

— Egyházi szolgálat a debreczeni templomokban. Ápril 15-én a nagytemplomban Mindszenti Imre s. lelkész, a kistemplomban Elek István s. lelkész, az új templomban Tóth István s. lelkész, az ispotálytemplomban K. Tóth Kálmán r. lelkész urak szolgáltak. Ápril 23-án vásár vasárnapján mindenik templomban teológus ifjak predikálnak. Mindig megfoghatatlan volt előttünk, hogy miért kell a vásári vasárnapon oda hagyni a templomot lelkészeink, illetve s. lelkészeinknek. Ez egyebeken kívül figyelmetlenség a vidékről itt járó s a templomban megjelenő közönség iránt, de egyszersmind a s. lelkészek részéről saját érdekek rovására elkövetett mulasztás. Talán ideje volna már a régi idők hagyományos szokásaival felhagynunk, mert azon fogjuk észrevenni magunkat hogy fejünkre nő a vallási közönyösség s be talál teljesülni egyik egyházi lapunknak rólunk mondott jóslata.

TARTALOM-JEGYZÉK: Szabó János békés-bánati esperes beszéde. — Közéletünk: A szatmári ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése. F. Varga Lajos. — A debreczeni ev. ref. egyházmegye közgyűlése. — Az érmelléki egyházmegye közgyűlése. Marjai Péter. — Nekrológ. Gulya György. h. lelkész. — Irodalom. — Külföldi apróságok. — Különlékek. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.

Debreczen, 1893. „Csok nai” nyomda és kiadó részvény-társaság nyomása. — 622.

PÁLYÁZAT.

a Geszteréd-Bököny-hugyaji stb. körlelkészség lelkésztanítói állomására.

Évi javadalmazás pénzértékben számítva 740 frt.

A körlelkész köteles a társegyházak, tanyák, szórványok híveit lelkigonzozásban részesíteni, a társegyházakat, tanyákat a díjlevélben körülírt módon időnként meglátogatni, a geszterédi egyház tanköteles gyermekeit a bökönyi tanítóság felállításáig tanítani; e tanítóság felállítása rövid idő kérdése, melynek felállítása a megválasztandó lelkész gondjai s érdekei közé tartozik.

A pályázni kívánók felszerelt kérvényüket f. évi május hó 4-ik napjáig nagyt. Lukács Ödön f.-szabolcsi ev. ref. esperes úrhoz Nyiregyházára küldjék.

Kelt Debreczen, 1893. ápril 16.

KISS ÁRON

püspök.

Pályázati hirdetés

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület bihari egyházmegyéjében levő *paptamási-i ev. ref. egyház lelkészi állására.*

Évi javadalom az egyházmegyei értékelés szerint 1110 forint o. é., mely készpénzből, terményekből, szántó-földekből, szolgálmányváltásból s palástdíjakból kerül be, tehát ezen állomás másod osztályu.

Az elválasztandó lelkész köteles állomását, mihetyt az esperesi beleegyezést megnyeri, elfoglalni s ekkor lép — az 1893. ápril 24-ikétől már eltelt időre esedékessé vált, s az idő közeli lelkészt illető rész, valamint az elhunyt lelkész özvegyét illető őszi vetés kivételével — hivatali fizetésének élvezetébe.

Megválasztott lelkész az egyházmegyei gyámintézetnek kötelezett tagja, s mint ilyen hivataloskodása első éve végéig a gyámintézeti pénztárba 425 forintot o. értékben köteles kegyeleti átalányul befizetni.

A kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi május 20-dikáig a bihari ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalához Nagykerékibe küldendők.

Debreczen, 1893. ápr. 21.

KISS ÁRON

püspök.